

אריה תל-חי שותה

ויסקי



לונדון

ה דבר העצוב ביותר שאפשר לפי גוש בחוף-לארץ הוא אלה שהיו פעם ישראלים.

הם נראים לך כמין מזכרת מדור-המבול, מימים רחוקים, שפעם שמעת עליהם, או קראת עליהם בזכרונותיו של אורי קיי סרי, ימים שהיו ולא ישובו.

אתה נתקל בהם במקומות בלתי-צפויים, במסעדות קטנות בסוהו, בכארים קטנים של חטוף-ואכול-יושתה-כי-מחר-נמות, וכי אשר הם שומעים את העברית שבפניך הם מתקרבים בביישנות ומתחילים לדבר, העברית שבפניהם שונה לחלוטין מזו שלך. היא קרובה הרבה יותר לשפת-ההשכלה, המתובלת הרבה יותר בערבית. כל אחד מאלה חי את ארץ-ישראל שר אותה עזב. מהם שזוכרים רק את הבתים הקטנים של אחוזת-בית, ואת יקבי ראי שונ-לציון, את הקאמקס, ובדברים על כסף הם מזכירים בישליקים ונפוליאונים. מהם שזוכרים רק את העליה השנייה, עבדו יחד עם בן-גוריון, ומהם שזוכרים יפה את גדודי-העבודה ואת יצחק שאה.

מאסטרו מאריו, למשל, המלמד זימרה ומלכיר "קרונרים" להופעות בבר-בייטי, זוכר רק את מאה-שערים מלפני יובל שנים, כאשר היה נער קטן וברח מבית הוריו בדיליז'נס ההולך ליפו, ואת הלילה הראשון בילה בחאן בבאב-אל-ואד. בי אגיה אוסטרית נסע לקונסטנצה ומשם לוינה, ומפרח-חזונים הפך למה שהפך, אך הוא רק אחד מרבים.

אחד מאלה הוא אברהם מלניקוב, כל אחד מאיתנו ראה את האריה בתל-חי, אך מסופקני אם יש מישהו היודע שפסל זה הוא עבודת-חיוני של אחד אברהם מלניקוב. המתגורר מזה עשרים שנה בלונדון ומתגעגע לארץ.

אנשים מיוחדים

פגשתי אותו באחת מאותן מסיבות הקוקטייל, בביתו של מישהו ששכחתי מה שמו, בהן נפגשים אלה שאינם מכירים זה את זה ומדברים על אלה שאיש מאלה אינו מכיר, ומחליפים ברכות סת' מיות, ובהזדמנות זו מחליפים באקראי את הנשים או את הבעלים לזמן קצר או ארוך — כי אנשי הבהמה כאן מפורזים להפליא — ואחר-כך חוזרים איש למאורתו. שם פגשתי אחד שהיה בפלוגה הראשון של הפלמ"ח, ועכשיו הוא עובד באי-זה בית-חרושת למטוסים. שם פגשתי את אליאס קנטי, סופר יהודי-בולגרי מפורסם בשעתו, שספרו אוטו דא-פה תורגם לכמה וכמה לשונות והיום איש אינו יודע עליו. ואת מלניקוב.

מלניקוב דומה בדיוק למיכל-אנג'לו. הוא פנה אלינו בעברית צחה, ושאל מה קרה בלונדון. הוא טען שבלכתו בפניצ'לי-רוד הוא שומע עברית על כל צעד ושעל ומה יהיה הסוף, ועד מתי יישב כאן, לבסוף הזמין אותנו לארוחת-ערב.

תולדות האריה

מלניקוב מבשר מצויין. האורז שלו ארוז בדווי אמיתי, ואת פשטידת התפוחים שלו תאכל רק בבית האנגלי ההגון ביותר. הוא גם פסל מוכשר. את הבית הקטן

• שער הגיא.

בן שתי הקומות באיטון-וילאג' קנה לאחר שאחת מהפצצות שהוטרו על לונדון הר-סה את ביתו על 200 הפסלים שהיו בו. באותם הימים, לאחר גדודי-העבודה ור שאר ירקות, התגורר מלניקוב בעליית-גג בעיר העתיקה ליד מיגדל-דויד. ובאותם הימים ביקר בארץ סיר אלפרד מונד, ש-ברבות הימים הפך ללורד מלצ'ס. סיר אלפרד מונד פנה באמצעות ידיד, ואן פריזלנד, ואמר שיש ברצונו להקים מצבה על קברו של יוסף טרמפלדור, מצבה ש-תספר לדורות הבאים על גבורתם של מגיני תל-חי.

סיר אלפרד מונד היה אדם מעשי מאד. לאחר סעודת-הריים נאם בפלטין בתל-אביב אמר למלניקוב: „בוא אלי מחר בכורך עם תוכנית הפסל.“

מלניקוב רץ לירושלים, שם, בשנור, היה גרמני זקן ואומן מאין כמוהו במלאכת היציקה והקרקמיקה, ולו עוזרת גרמניה צעירה ויפה. שם ישב מלניקוב כל אותו היום וכל אותו הלילה, ובעזרתם של האר-מן הזקן והעוזרת היפה היתה מוכנה ל-

פולסיבי ושוטה, כי סיר אלפרד נעלב ולא שלח בזמן את הצ'ק על 25 אלף לירות שהבטיח לתת להסתדרות-העובדים. על כן היה צורך לשלוח שליח מיוחד ללונדון ולהבטיח לסיר אלפרד שההסדר-רות מוכנה להקים מצבות-גיבורים מכספי הקפיטליסטים, אבל שישלח, למען השם,



לפני 25 שנים גיזה עמום קינן, אז הכתב המשופט של „העולם הזה“ באירופה, גילוי מרעיש: הוא פגש באיש שייצר את פסל האריה בתל-חי, זוכר יוסף טרומפלדור והכריז. הוא תיאר את המיפגש במדרון, „הסכין המשופט“ („העולם הזה“ 909). השבוע, לקראת יובי-השנה של פרשת תל-חי, בי"א באדר, מפרסם „העולם הזה“ את הכתבה הזאת מחדש, כשזונה, הירירה מהמרניה, שאת ניצניה הראשונים תיאר קינן בכתבה זו, הפכה בינתיים מכה שיגרתית והמונית, ואינה מעוררת עוד התרגשות.

הסכין המשופט מאת א. ח. ל. מ.

את 25 אלף הלירות. סיר אלפרד אמר „אול רייט“ ושלה את הכסף. אבל מלניקוב לא חיכה לכל ההתפתחות הזאת. כי הוא התחיל לאהוב את רעיון הפסל בתל-חי. עוד בטרם יצאו השליחים בהולים ל-לונדון לחלות את פניו של סיר אלפרד, עלה מלניקוב לכפר-גלעד, ושם פגש את נחום הורביץ ואת יצחק לנדוברג, אלוף-החוצבים, הלא הוא יצחק שאה.

מחרת בבוקר תבנית-גבס של המצבה בתל-חי, כפי שאנו רואים אותה עד עצם היום הזה. וסיר אלפרד אמר „אול רייט“ ונתן צ'ק על 600 לירות, שהיו סכום נאה באותם הימים. ואז בא מישהו מהסתדרות-העובדים ואמר שאנחנו לא רוצים שקפיטליסטים יקימו לנו כאן מצבות על קברי גיי-בורינג, ואין לנו חפץ בכספו ובוזהבו של סיר אלפרד מונד. אותו איש היה אימ-

נחום הורביץ היה ברנש פיקח מאד. הוא החליק את שפמו ואמר שכפר גלעדי רוצה במצבה, ולא איכפת מי יתן את הכסף. הוא אמר ליצחק לנדוברג לגשת עם מלניקוב ולבחור איזה סלע מהסלעים העוטרים את תל-חי, לחצוב אותו מההר, לגלגל אותו לתל חי, ולהשאיר את שאר המלאכה למלניקוב.

מלניקוב רצה לפסל תבנית אריה עברי — לא אשורי, לא בבלי, לא מצרי ולא אירופי — המפנה את גבו לאירופה ושואג מיוצחה. ולא מברונזה ולא משיש איטלי קי של קארה. אלא משיש עברי מהרי הגליל, שיש-מטולה. עד היום טרם נוצר פסל כזה, כולו על טהרת השיש שלנו. למעלה-למעלה, בראש ההר, מצאו סלע-שיש ענקי. יצחק שדה מרד אותו פנים ואחור, והחל לחצוב אותו מההר. היה זה גוש ענקי ומאיים, כמה מאות טונות משיש קלו. אי-אפשר היה לטפל בו בחומרי-נפץ, מחשש סדקים.

שלושים יום עבד יצחק שדה, בשתי ידיו האוחזות בבלמינה, כלי החוצבים, עד שאפשר היה להעתיק את גוש-הענק ממקומו. ואז נתנו כולם יד ושכס ואמרו „הוף“ והסלע התחיל להתגלגל בומרד.

ארבע שנות-עמל

הוא התגלגל בקפיצות-ענק עליונות. האדמה רעדה תחתיו. לפתע צנח על צידו, אחר-כך התרומם שוב והמשיך להתגלגל, אחר-כך נעצר במאונך, והתחיל לנ-טות שוב לאט-לאט על צידו.

100 לירות עלה אחר-כך להרים אותו שוב למצבו המאונך, ועוד כמה מאות לירות להביא אותו בדיוק למקום שנועד לו. משקיף אל עמק-החולה ואל החרמון. ארבע שנים עמל מלניקוב על הפסל. ממאות הטונות של שיש גלמי נותרו רק 120 טונה של אריה, הווקף את צווארו למרום בשאגה.

נדמה היה למלניקוב שהד-השאגה מתפשט על כל פני עמק-החולה.

כספו של מונד לא הספיק. מלניקוב, בן להורים עשירים, כילה את כל כספו במלאכת-הפסל, אבל ההסתדרות לא כע-סה הפעם. וכמוכן נבחרה ועדה ציבורית, בוועדה הציבורית היו ביאליק, רמז,

ועוד כמה אנשי-צורה, נכבדי-השוב. ה-ועדה הציבורית עלתה לתל-חי, ראתה את הפסל, מדדה את קומתו, וחברה דין-דוחשי-בון עם המלצה. את הדיווח-שבון כתב חיים נחמן ביאליק, בסיוגנון של חיים נח-מן ביאליק, ומאז ועד היום טרם חובר דיווח-שבון לציבור בעברית אשר כזאת, עברית מתוקה מדבש.

הרבה יין שתו לכבוד המאורע, ומלניקוב נסע לאנגליה, כאן ערך מיליון תע-רוכות, וכתבו עליו בכל מיני עיתונים, ולאט-לאט זרקה השיבה בשערו, והבלור רית העבותה התחילה להדלדל, ויום אחד נזכה מלניקוב לפתע שהנה הוא יושב לו מזה עשרים שנה באנגליה. כך זה קורה. „מה לך פה ומי לך פה כי הצבת לך פה קבר“, הוא אומר ומוגז כוסית ויסקי. לפתע נעשה צבוב, מלנכולי, השנים עוברות ונותרים רק זכרונות, אורי צבי גרינברג ודיזינגוף, קפה שלג-לבנון והעיר העתיקה, שמואל יוסף עגנון ותלפיות ה-ישנה, הקדר הארמני ותמול-ששלושם וה-עדלדע ובית-הקברות הישן.

ומחר נלך לעוד מסיבת-קוקטייל, ונש-תה עוד גיין. וכשנמות יקברו אותנו ביק-בי ראשון-לציון.